

Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25-10-2007

Geldend van 01-07-2010 t/m heden

Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik

Authentiek : EN

Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other signatories hereto;

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Considering that every child has the right to such measures of protection as are required by his or her status as a minor, on the part of his or her family, society and the State;

Observing that the sexual exploitation of children, in particular child pornography and prostitution, and all forms of sexual abuse of children, including acts which are committed abroad, are destructive to children's health and psycho-social development;

Observing that the sexual exploitation and sexual abuse of children have grown to worrying proportions at both national and international level, in particular as regards the increased use by both children and perpetrators of information and communication technologies (ICTs), and that preventing and combating such sexual exploitation and sexual abuse of children require international co-operation;

Considering that the well-being and best interests of children are fundamental values shared by all member States and must be promoted without any discrimination;

Recalling the Action Plan adopted at the 3rd Summit of Heads of State and Governments of the Council of Europe (Warsaw, 16-17 May 2005), calling for the elaboration of measures to stop

sexual exploitation of children;

Recalling in particular the Committee of Ministers Recommendation No. R (91) 11 concerning sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults, Recommendation Rec(2001)16 on the protection of children against sexual exploitation, and the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), especially Article 9 thereof, as well as the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197);

Bearing in mind the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950, ETS No. 5), the revised European Social Charter (1996, ETS No. 163), and the European Convention on the Exercise of Children's Rights (1996, ETS No. 160);

Also bearing in mind the United Nations Convention on the Rights of the Child, especially Article 34 thereof, the Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography, the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, as well as the International Labour Organization Convention concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour;

Bearing in mind the Council of the European Union Framework Decision on combating the sexual exploitation of children and child pornography (2004/68/JHA), the Council of the European Union Framework Decision on the standing of victims in criminal proceedings (2001/220/JHA), and the Council of the European Union Framework Decision on combating trafficking in human beings (2002/629/JHA);

Taking due account of other relevant international instruments and programmes in this field, in particular the Stockholm Declaration and Agenda for Action, adopted at the 1st World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (27-31 August 1996), the Yokohama Global Commitment adopted at the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (17-20 December 2001), the Budapest Commitment and Plan of Action, adopted at the preparatory Conference for the 2nd World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children (20-21 November 2001), the United Nations General Assembly Resolution S-27/2 "A world fit for children" and the three-year programme "Building a Europe for and with children", adopted following the 3rd Summit and launched by the Monaco Conference (4-5 April 2006);

Determined to contribute effectively to the common goal of protecting children against sexual exploitation and sexual abuse, whoever the perpetrator may be, and of providing assistance to victims;

Taking into account the need to prepare a comprehensive international instrument focusing on the preventive, protective and criminal law aspects of the fight against all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and setting up a specific monitoring mechanism,

Have agreed as follows:

CHAPTER I. PURPOSES, NON-DISCRIMINATION PRINCIPLE AND DEFINITIONS

Article 1. Purposes

- 1 The purposes of this Convention are to:
 - a) prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children;
 - b) protect the rights of child victims of sexual exploitation and sexual abuse;
 - c) promote national and international co-operation against sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 2 In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention sets up a specific monitoring mechanism.

Article 2. Non-discrimination principle

The implementation of the provisions of this Convention by the Parties, in particular the enjoyment of measures to protect the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth, sexual orientation, state of health, disability or other status.

Article 3. Definitions

For the purposes of this Convention:

- a) “child” shall mean any person under the age of 18 years;
- b) “sexual exploitation and sexual abuse of children” shall include the behaviour as referred to in [Articles 18 to 23](#) of this Convention;
- c) “victim” shall mean any child subject to sexual exploitation or sexual abuse.

CHAPTER II. PREVENTIVE MEASURES

Article 4. Principles

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent all forms of sexual exploitation and sexual abuse of children and to protect children.

Article 5. Recruitment, training and awareness raising of persons working in contact with children

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage awareness of the protection and rights of children among persons who have regular contacts with children in the education, health, social protection, judicial and law-enforcement sectors and in areas relating to sport, culture and leisure activities.

- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons referred to in paragraph 1 have an adequate knowledge of sexual exploitation and sexual abuse of children, of the means to identify them and of the possibility mentioned in Article 12, paragraph 1.
- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with its internal law, to ensure that the conditions to accede to those professions whose exercise implies regular contacts with children ensure that the candidates to these professions have not been convicted of acts of sexual exploitation or sexual abuse of children.

Article 6. Education for children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that children, during primary and secondary education, receive information on the risks of sexual exploitation and sexual abuse, as well as on the means to protect themselves, adapted to their evolving capacity. This information, provided in collaboration with parents, where appropriate, shall be given within a more general context of information on sexuality and shall pay special attention to situations of risk, especially those involving the use of new information and communication technologies.

Article 7. Preventive intervention programmes or measures

Each Party shall ensure that persons who fear that they might commit any of the offences established in accordance with this Convention may have access, where appropriate, to effective intervention programmes or measures designed to evaluate and prevent the risk of offences being committed.

Article 8. Measures for the general public

- 1 Each Party shall promote or conduct awareness raising campaigns addressed to the general public providing information on the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children and on the preventive measures which can be taken.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to prevent or prohibit the dissemination of materials advertising the offences established in accordance with this Convention.

Article 9. Participation of children, the private sector, the media and civil society

- 1 Each Party shall encourage the participation of children, according to their evolving capacity, in the development and the implementation of state policies, programmes or others initiatives concerning the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 2 Each Party shall encourage the private sector, in particular the information and communication technology sector, the tourism and travel industry and the banking and

finance sectors, as well as civil society, to participate in the elaboration and implementation of policies to prevent sexual exploitation and sexual abuse of children and to implement internal norms through self-regulation or co-regulation.

- 3 Each Party shall encourage the media to provide appropriate information concerning all aspects of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the independence of the media and freedom of the press.
- 4 Each Party shall encourage the financing, including, where appropriate, by the creation of funds, of the projects and programmes carried out by civil society aiming at preventing and protecting children from sexual exploitation and sexual abuse.

CHAPTER III. SPECIALISED AUTHORITIES AND CO-ORDINATING BODIES

Article 10. National measures of co-ordination and collaboration

- 1 Each Party shall take the necessary measures to ensure the co-ordination on a national or local level between the different agencies in charge of the protection from, the prevention of and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children, notably the education sector, the health sector, the social services and the law-enforcement and judicial authorities.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to set up or designate:
 - a) independent competent national or local institutions for the promotion and protection of the rights of the child, ensuring that they are provided with specific resources and responsibilities;
 - b) mechanisms for data collection or focal points, at the national or local levels and in collaboration with civil society, for the purpose of observing and evaluating the phenomenon of sexual exploitation and sexual abuse of children, with due respect for the requirements of personal data protection.
- 3 Each Party shall encourage co-operation between the competent state authorities, civil society and the private sector, in order to better prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.

CHAPTER IV. PROTECTIVE MEASURES AND ASSISTANCE TO VICTIMS

Article 11. Principles

- 1 Each Party shall establish effective social programmes and set up multidisciplinary structures to provide the necessary support for victims, their close relatives and for any person who is responsible for their care.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that when the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a

child, the protection and assistance measures provided for children shall be accorded to him or her pending verification of his or her age.

Article 12. Reporting suspicion of sexual exploitation or sexual abuse

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the confidentiality rules imposed by internal law on certain professionals called upon to work in contact with children do not constitute an obstacle to the possibility, for those professionals, of their reporting to the services responsible for child protection any situation where they have reasonable grounds for believing that a child is the victim of sexual exploitation or sexual abuse.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage any person who knows about or suspects, in good faith, sexual exploitation or sexual abuse of children to report these facts to the competent services.

Article 13. Helplines

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to encourage and support the setting up of information services, such as telephone or Internet helplines, to provide advice to callers, even confidentially or with due regard for their anonymity.

Article 14. Assistance to victims

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to assist victims, in the short and long term, in their physical and psycho-social recovery. Measures taken pursuant to this paragraph shall take due account of the child's views, needs and concerns.
- 2 Each Party shall take measures, under the conditions provided for by its internal law, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.
- 3 When the parents or persons who have care of the child are involved in his or her sexual exploitation or sexual abuse, the intervention procedures taken in application of Article 11, paragraph 1, shall include:
 - the possibility of removing the alleged perpetrator;
 - the possibility of removing the victim from his or her family environment. The conditions and duration of such removal shall be determined in accordance with the best interests of the child.
- 4 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the persons who are close to the victim may benefit, where appropriate, from therapeutic assistance, notably emergency psychological care.

CHAPTER V. INTERVENTION PROGRAMMES OR MEASURES

Article 15. General principles

- 1 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, effective intervention programmes or measures for the persons referred to in [Article 16, paragraphs 1 and 2](#), with a view to preventing and minimising the risks of repeated offences of a sexual nature against children. Such programmes or measures shall be accessible at any time during the proceedings, inside and outside prison, according to the conditions laid down in internal law.
- 2 Each Party shall ensure or promote, in accordance with its internal law, the development of partnerships or other forms of co-operation between the competent authorities, in particular health-care services and the social services, and the judicial authorities and other bodies responsible for following the persons referred to in [Article 16, paragraphs 1 and 2](#).
- 3 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the dangerousness and possible risks of repetition of the offences established in accordance with this Convention, by the persons referred to in [Article 16, paragraphs 1 and 2](#), with the aim of identifying appropriate programmes or measures.
- 4 Each Party shall provide, in accordance with its internal law, for an assessment of the effectiveness of the programmes and measures implemented.

Article 16. Recipients of intervention programmes and measures

- 1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons subject to criminal proceedings for any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in [Article 15, paragraph 1](#), under conditions which are neither detrimental nor contrary to the rights of the defence and to the requirements of a fair and impartial trial, and particularly with due respect for the rules governing the principle of the presumption of innocence.
- 2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons convicted of any of the offences established in accordance with this Convention may have access to the programmes or measures mentioned in [Article 15, paragraph 1](#).
- 3 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that intervention programmes or measures are developed or adapted to meet the developmental needs of children who sexually offend, including those who are below the age of criminal responsibility, with the aim of addressing their sexual behavioural problems.

Article 17. Information and consent

- 1 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that the persons referred to in [Article 16](#) to whom intervention programmes or measures have been proposed

are fully informed of the reasons for the proposal and consent to the programme or measure in full knowledge of the facts.

- 2 Each Party shall ensure, in accordance with its internal law, that persons to whom intervention programmes or measures have been proposed may refuse them and, in the case of convicted persons, that they are made aware of the possible consequences a refusal might have.

CHAPTER VI. SUBSTANTIVE CRIMINAL LAW

Article 18. Sexual abuse

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
 - a) engaging in sexual activities with a child who, according to the relevant provisions of national law, has not reached the legal age for sexual activities;
 - b) engaging in sexual activities with a child where:
 - use is made of coercion, force or threats; or
 - abuse is made of a recognised position of trust, authority or influence over the child, including within the family; or
 - abuse is made of a particularly vulnerable situation of the child, notably because of a mental or physical disability or a situation of dependence.
- 2 For the purpose of paragraph 1 above, each Party shall decide the age below which it is prohibited to engage in sexual activities with a child.
- 3 The provisions of paragraph 1.a are not intended to govern consensual sexual activities between minors.

Article 19. Offences concerning child prostitution

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
 - a) recruiting a child into prostitution or causing a child to participate in prostitution;
 - b) coercing a child into prostitution or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;
 - c) having recourse to child prostitution.
- 2 For the purpose of the present article, the term “child prostitution” shall mean the fact of using a child for sexual activities where money or any other form of remuneration or

consideration is given or promised as payment, regardless if this payment, promise or consideration is made to the child or to a third person.

Article 20. Offences concerning child pornography

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct, when committed without right, is criminalised:
 - a) producing child pornography;
 - b) offering or making available child pornography;
 - c) distributing or transmitting child pornography;
 - d) procuring child pornography for oneself or for another person;
 - e) possessing child pornography;
 - f) knowingly obtaining access, through information and communication technologies, to child pornography.
- 2 For the purpose of the present article, the term “child pornography” shall mean any material that visually depicts a child engaged in real or simulated sexually explicit conduct or any depiction of a child’s sexual organs for primarily sexual purposes.
- 3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.a and e to the production and possession of pornographic material:
 - consisting exclusively of simulated representations or realistic images of a non-existent child;
 - involving children who have reached the age set in application of [Article 18, paragraph 2](#), where these images are produced and possessed by them with their consent and solely for their own private use.
- 4 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 1.f.

Article 21. Offences concerning the participation of a child in pornographic performances

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following intentional conduct is criminalised:
 - a) recruiting a child into participating in pornographic performances or causing a child to participate in such performances;
 - b) coercing a child into participating in pornographic performances or profiting from or otherwise exploiting a child for such purposes;

- c) knowingly attending pornographic performances involving the participation of children.

- 2 Each Party may reserve the right to limit the application of paragraph 1.c to cases where children have been recruited or coerced in conformity with paragraph 1.a or b.

Article 22. Corruption of children

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional causing, for sexual purposes, of a child who has not reached the age set in application of [Article 18, paragraph 2](#), to witness sexual abuse or sexual activities, even without having to participate.

Article 23. Solicitation of children for sexual purposes

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional proposal, through information and communication technologies, of an adult to meet a child who has not reached the age set in application of [Article 18, paragraph 2](#), for the purpose of committing any of the offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.a, or [Article 20, paragraph 1.a](#), against him or her, where this proposal has been followed by material acts leading to such a meeting.

Article 24. Aiding or abetting and attempt

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish as criminal offences, when committed intentionally, attempts to commit the offences established in accordance with this Convention.
- 3 Each Party may reserve the right not to apply, in whole or in part, paragraph 2 to offences established in accordance with [Article 20, paragraph 1.b, d, e and f](#), [Article 21, paragraph 1.c](#), [Article 22](#) and [Article 23](#).

Article 25. Jurisdiction

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:
 - a) in its territory; or
 - b) on board a ship flying the flag of that Party; or
 - c) on board an aircraft registered under the laws of that Party; or
 - d) by one of its nationals; or

- e) by a person who has his or her habitual residence in its territory.
- 2 Each Party shall endeavour to take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention where the offence is committed against one of its nationals or a person who has his or her habitual residence in its territory.
 - 3 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraph 1.e of this article.
 - 4 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21, paragraph 1.a and b, of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraph 1.d is not subordinated to the condition that the acts are criminalised at the place where they were performed.
 - 5 Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right to limit the application of paragraph 4 of this article, with regard to offences established in accordance with Article 18, paragraph 1.b, second and third indents, to cases where its national has his or her habitual residence in its territory.
 - 6 For the prosecution of the offences established in accordance with Articles 18, 19, 20, paragraph 1.a, and 21 of this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that its jurisdiction as regards paragraphs 1.d and e is not subordinated to the condition that the prosecution can only be initiated following a report from the victim or a denunciation from the State of the place where the offence was committed.
 - 7 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to establish jurisdiction over the offences established in accordance with this Convention, in cases where an alleged offender is present on its territory and it does not extradite him or her to another Party, solely on the basis of his or her nationality.
 - 8 When more than one Party claims jurisdiction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall, where appropriate, consult with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.
 - 9 Without prejudice to the general rules of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with its internal law.

Article 26. Corporate liability

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable for an offence established in accordance with this Convention, committed for its benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:
 - a) power of representation of the legal person;
 - b) an authority to take decisions on behalf of the legal person;
 - c) an authority to exercise control within the legal person.
- 2 Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of an offence established in accordance with this Convention for the benefit of that legal person by a natural person acting under its authority.
- 3 Subject to the legal principles of the Party, the liability of a legal person may be criminal, civil or administrative.
- 4 Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offence.

Article 27. Sanctions and measures

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the offences established in accordance with this Convention are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions, taking into account their seriousness. These sanctions shall include penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that legal persons held liable in accordance with [Article 26](#) shall be subject to effective, proportionate and dissuasive sanctions which shall include monetary criminal or non-criminal fines and may include other measures, in particular:
 - a) exclusion from entitlement to public benefits or aid;
 - b) temporary or permanent disqualification from the practice of commercial activities;
 - c) placing under judicial supervision;
 - d) judicial winding-up order.

- 3** Each Party shall take the necessary legislative or other measures to:
- a)** provide for the seizure and confiscation of:
 - goods, documents and other instrumentalities used to commit the offences, established in accordance with this Convention or to facilitate their commission;
 - proceeds derived from such offences or property the value of which corresponds to such proceeds;
 - b)** enable the temporary or permanent closure of any establishment used to carry out any of the offences established in accordance with this Convention, without prejudice to the rights of *bona fide* third parties, or to deny the perpetrator, temporarily or permanently, the exercise of the professional or voluntary activity involving contact with children in the course of which the offence was committed.
- 4** Each Party may adopt other measures in relation to perpetrators, such as withdrawal of parental rights or monitoring or supervision of convicted persons.
- 5** Each Party may establish that the proceeds of crime or property confiscated in accordance with this article can be allocated to a special fund in order to finance prevention and assistance programmes for victims of any of the offences established in accordance with this Convention.

Article 28. Aggravating circumstances

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the following circumstances, in so far as they do not already form part of the constituent elements of the offence, may, in conformity with the relevant provisions of internal law, be taken into consideration as aggravating circumstances in the determination of the sanctions in relation to the offences established in accordance with this Convention:

- a)** the offence seriously damaged the physical or mental health of the victim;
- b)** the offence was preceded or accompanied by acts of torture or serious violence;
- c)** the offence was committed against a particularly vulnerable victim;
- d)** the offence was committed by a member of the family, a person cohabiting with the child or a person having abused his or her authority;
- e)** the offence was committed by several people acting together;
- f)** the offence was committed within the framework of a criminal organisation;
- g)** the perpetrator has previously been convicted of offences of the same nature.

Article 29. Previous convictions

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to provide for the possibility to take into account final sentences passed by another Party in relation to the offences established in accordance with this Convention when determining the sanctions.

CHAPTER VII. INVESTIGATION, PROSECUTION AND PROCEDURAL LAW

Article 30. Principles

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations and criminal proceedings are carried out in the best interests and respecting the rights of the child.
- 2 Each Party shall adopt a protective approach towards victims, ensuring that the investigations and criminal proceedings do not aggravate the trauma experienced by the child and that the criminal justice response is followed by assistance, where appropriate.
- 3 Each Party shall ensure that the investigations and criminal proceedings are treated as priority and carried out without any unjustified delay.
- 4 Each Party shall ensure that the measures applicable under the current chapter are not prejudicial to the rights of the defence and the requirements of a fair and impartial trial, in conformity with Article 6 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.
- 5 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, in conformity with the fundamental principles of its internal law:
 - to ensure an effective investigation and prosecution of offences established in accordance with this Convention, allowing, where appropriate, for the possibility of covert operations;
 - to enable units or investigative services to identify the victims of the offences established in accordance with Article 20, in particular by analysing child pornography material, such as photographs and audiovisual recordings transmitted or made available through the use of information and communication technologies.

Article 31. General measures of protection

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to protect the rights and interests of victims, including their special needs as witnesses, at all stages of investigations and criminal proceedings, in particular by:
 - a) informing them of their rights and the services at their disposal and, unless they do not wish to receive such information, the follow-up given to their complaint, the charges, the general progress of the investigation or proceedings, and their role therein as well as the outcome of their cases;

- b)** ensuring, at least in cases where the victims and their families might be in danger, that they may be informed, if necessary, when the person prosecuted or convicted is released temporarily or definitively;
 - c)** enabling them, in a manner consistent with the procedural rules of internal law, to be heard, to supply evidence and to choose the means of having their views, needs and concerns presented, directly or through an intermediary, and considered;
 - d)** providing them with appropriate support services so that their rights and interests are duly presented and taken into account;
 - e)** protecting their privacy, their identity and their image and by taking measures in accordance with internal law to prevent the public dissemination of any information that could lead to their identification;
 - f)** providing for their safety, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation, retaliation and repeat victimisation;
 - g)** ensuring that contact between victims and perpetrators within court and law enforcement agency premises is avoided, unless the competent authorities establish otherwise in the best interests of the child or when the investigations or proceedings require such contact.
- 2** Each Party shall ensure that victims have access, as from their first contact with the competent authorities, to information on relevant judicial and administrative proceedings.
- 3** Each Party shall ensure that victims have access, provided free of charge where warranted, to legal aid when it is possible for them to have the status of parties to criminal proceedings.
- 4** Each Party shall provide for the possibility for the judicial authorities to appoint a special representative for the victim when, by internal law, he or she may have the status of a party to the criminal proceedings and where the holders of parental responsibility are precluded from representing the child in such proceedings as a result of a conflict of interest between them and the victim.
- 5** Each Party shall provide, by means of legislative or other measures, in accordance with the conditions provided for by its internal law, the possibility for groups, foundations, associations or governmental or non-governmental organisations, to assist and/or support the victims with their consent during criminal proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.
- 6** Each Party shall ensure that the information given to victims in conformity with the provisions of this article is provided in a manner adapted to their age and maturity and

in a language that they can understand.

Article 32. Initiation of proceedings

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that investigations or prosecution of offences established in accordance with this Convention shall not be dependent upon the report or accusation made by a victim, and that the proceedings may continue even if the victim has withdrawn his or her statements.

Article 33. Statute of limitation

Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the statute of limitation for initiating proceedings with regard to the offences established in accordance with Articles 18, 19, paragraph 1.a and b, and 21, paragraph 1.a and b, shall continue for a period of time sufficient to allow the efficient starting of proceedings after the victim has reached the age of majority and which is commensurate with the gravity of the crime in question.

Article 34. Investigations

- 1** Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons, units or services in charge of investigations are specialised in the field of combating sexual exploitation and sexual abuse of children or that persons are trained for this purpose. Such units or services shall have adequate financial resources.
- 2** Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that uncertainty as to the actual age of the victim shall not prevent the initiation of criminal investigations.

Article 35. Interviews with the child

- 1** Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that:
 - a)** interviews with the child take place without unjustified delay after the facts have been reported to the competent authorities;
 - b)** interviews with the child take place, where necessary, in premises designed or adapted for this purpose;
 - c)** interviews with the child are carried out by professionals trained for this purpose;
 - d)** the same persons, if possible and where appropriate, conduct all interviews with the child;
 - e)** the number of interviews is as limited as possible and in so far as strictly necessary for the purpose of criminal proceedings;
 - f)** the child may be accompanied by his or her legal representative or, where appropriate, an adult of his or her choice, unless a reasoned decision has been

made to the contrary in respect of that person.

- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that all interviews with the victim or, where appropriate, those with a child witness, may be videotaped and that these videotaped interviews may be accepted as evidence during the court proceedings, according to the rules provided by its internal law.
- 3 When the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, the measures established in paragraphs 1 and 2 shall be applied pending verification of his or her age.

Article 36. Criminal court proceedings

- 1 Each Party shall take the necessary legislative or other measures, with due respect for the rules governing the autonomy of legal professions, to ensure that training on children's rights and sexual exploitation and sexual abuse of children is available for the benefit of all persons involved in the proceedings, in particular judges, prosecutors and lawyers.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure, according to the rules provided by its internal law, that:
 - a) the judge may order the hearing to take place without the presence of the public;
 - b) the victim may be heard in the courtroom without being present, notably through the use of appropriate communication technologies.

CHAPTER VIII. RECORDING AND STORING OF DATA

Article 37. Recording and storing of national data on convicted sexual offenders

- 1 For the purposes of prevention and prosecution of the offences established in accordance with this Convention, each Party shall take the necessary legislative or other measures to collect and store, in accordance with the relevant provisions on the protection of personal data and other appropriate rules and guarantees as prescribed by domestic law, data relating to the identity and to the genetic profile (DNA) of persons convicted of the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, communicate to the Secretary General of the Council of Europe the name and address of a single national authority in charge for the purposes of paragraph 1.
- 3 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the information referred to in paragraph 1 can be transmitted to the competent authority of another Party, in conformity with the conditions established in its internal law and the relevant international instruments.

CHAPTER IX. INTERNATIONAL CO-OPERATION

Article 38. General principles and measures for international co-operation

- 1 The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through the application of relevant applicable international and regional instruments, arrangements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:
 - a) preventing and combating sexual exploitation and sexual abuse of children;
 - b) protecting and providing assistance to victims;
 - c) investigations or proceedings concerning the offences established in accordance with this Convention.
- 2 Each Party shall take the necessary legislative or other measures to ensure that victims of an offence established in accordance with this Convention in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their State of residence.
- 3 If a Party that makes mutual legal assistance in criminal matters or extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for legal assistance or extradition from a Party with which it has not concluded such a treaty, it may consider this Convention the legal basis for mutual legal assistance in criminal matters or extradition in respect of the offences established in accordance with this Convention.
- 4 Each Party shall endeavour to integrate, where appropriate, prevention and the fight against sexual exploitation and sexual abuse of children in assistance programmes for development provided for the benefit of third states.

CHAPTER X. MONITORING MECHANISM

Article 39. Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall be composed of representatives of the Parties to the Convention.
- 2 The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention for the tenth signatory having ratified it. It shall subsequently meet whenever at least one third of the Parties or the Secretary General so requests.
- 3 The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Article 40. Other representatives

- 1 The Parliamentary Assembly of the Council of Europe, the Commissioner for Human Rights, the European Committee on Crime Problems (CDPC), as well as other relevant Council of Europe intergovernmental committees, shall each appoint a representative to the Committee of the Parties.
- 2 The Committee of Ministers may invite other Council of Europe bodies to appoint a representative to the Committee of the Parties after consulting the latter.
- 3 Representatives of civil society, and in particular non-governmental organisations, may be admitted as observers to the Committee of the Parties following the procedure established by the relevant rules of the Council of Europe.
- 4 Representatives appointed under paragraphs 1 to 3 above shall participate in meetings of the Committee of the Parties without the right to vote.

Article 41. Functions of the Committee of the Parties

- 1 The Committee of the Parties shall monitor the implementation of this Convention. The rules of procedure of the Committee of the Parties shall determine the procedure for evaluating the implementation of this Convention.
- 2 The Committee of the Parties shall facilitate the collection, analysis and exchange of information, experience and good practice between States to improve their capacity to prevent and combat sexual exploitation and sexual abuse of children.
- 3 The Committee of the Parties shall also, where appropriate:
 - a) facilitate the effective use and implementation of this Convention, including the identification of any problems and the effects of any declaration or reservation made under this Convention;
 - b) express an opinion on any question concerning the application of this Convention and facilitate the exchange of information on significant legal, policy or technological developments.
- 4 The Committee of the Parties shall be assisted by the Secretariat of the Council of Europe in carrying out its functions pursuant to this article.
- 5 The European Committee on Crime Problems (CDPC) shall be kept periodically informed regarding the activities mentioned in paragraphs 1, 2 and 3 of this article.

CHAPTER XI. RELATIONSHIP WITH OTHER INTERNATIONAL INSTRUMENTS

Article 42. Relationship with the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography.

This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of the United Nations Convention on the Rights of the Child and its Optional Protocol on the sale of

children, child prostitution and child pornography, and is intended to enhance the protection afforded by them and develop and complement the standards contained therein.

Article 43. Relationship with other international instruments

- 1 This Convention shall not affect the rights and obligations arising from the provisions of other international instruments to which Parties to the present Convention are Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention and which ensure greater protection and assistance for child victims of sexual exploitation or sexual abuse.
- 2 The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.
- 3 Parties which are members of the European Union shall, in their mutual relations, apply Community and European Union rules in so far as there are Community or European Union rules governing the particular subject concerned and applicable to the specific case, without prejudice to the object and purpose of the present Convention and without prejudice to its full application with other Parties.

CHAPTER XII. AMENDMENTS TO THE CONVENTION

Article 44. Amendments

- 1 Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by him or her to the member States of the Council of Europe, any signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 45, paragraph 1, and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 46, paragraph 1.
- 2 Any amendment proposed by a Party shall be communicated to the European Committee on Crime Problems (CDPC), which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.
- 3 The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by the CDPC and, following consultation with the non-member States Parties to this Convention, may adopt the amendment.
- 4 The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.
- 5 Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month

after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

CHAPTER XIII. FINAL CLAUSES

Article 45. Signature and entry into force

- 1** This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in its elaboration as well as the European Community.
- 2** This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
- 3** This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 5 signatories, including at least 3 member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
- 4** In respect of any State referred to in paragraph 1 or the European Community, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 46. Accession to the Convention

- 1** After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.
- 2** In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 47. Territorial application

- 1** Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

- 2** Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
- 3** Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 48. Reservations

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exception of the reservations expressly established. Any reservation may be withdrawn at any time.

Article 49. Denunciation

- 1** Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
- 2** Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 50. Notification

- 1** The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State signatory, any State Party, the European Community, any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of [Article 45](#) and any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of [Article 46](#) of:
 - a)** any signature;
 - b)** the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
 - c)** any date of entry into force of this Convention in accordance with [Articles 45](#) and [46](#);
 - d)** any amendment adopted in accordance with [Article 44](#) and the date on which such an amendment enters into force;
 - e)** any reservation made under [Article 48](#);

- f) any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 49;
- g) any other act, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

DONE at Lanzarote, this 25th day of October 2007, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.

Vertaling : NL

Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik

Preambule

De lidstaten van de Raad van Europa en de andere Staten die dit Verdrag hebben ondertekend,

Overwegend dat het doel van de Raad van Europa is het tot stand brengen van een grotere eenheid tussen zijn leden;

Overwegend dat elk kind recht heeft op de beschermende maatregelen, van de zijde van zijn familie, de maatschappij en de Staat, die vanwege zijn status van minderjarige noodzakelijk zijn;

Opmerkend dat de seksuele uitbuiting van kinderen, met name kinderpornografie en -prostitutie, en alle vormen van seksueel misbruik van kinderen, met inbegrip van in het buitenland verrichte handelingen, zeer schadelijke gevolgen hebben voor de gezondheid van kinderen en hun psychosociale ontwikkeling;

Opmerkend dat de seksuele uitbuiting en het seksueel misbruik van kinderen zowel op nationaal als internationaal niveau verontrustende proporties hebben aangenomen, met name door het toegenomen gebruik door zowel kinderen als ouders van informatie- en communicatietechnologieën (ICT), en dat het voorkomen en bestrijden van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen internationale samenwerking vereist;

Overwegend dat het welzijn en de belangen van kinderen fundamentele waarden zijn die door alle lidstaten worden gedeeld en die dienen te worden bevorderd zonder aanzien des persoons;

Herinnerend aan het Actieplan aangenomen tijdens de derde top van staatshoofden en regeringsleiders van de Raad van Europa (Warschau, 16-17 mei 2005) waarin wordt opgeroepen tot het uitwerken van maatregelen om een einde te maken aan de seksuele uitbuiting van kinderen;

In het bijzonder herinnerend aan Aanbeveling nr. R (91) 11 van de Raad van Ministers inzake seksuele uitbuiting, pornografie en prostitutie van, en handel in, kinderen en jonge volwassenen, Aanbeveling Rec (2001)16 inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en aan het Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken (ETS 185), en met name artikel 9 daarvan, alsmede aan het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel (CETS 197);

Indachtig het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (1950, ETS 5), het herziene Europees Sociaal Handvest (1996, ETS 163), en het Europees Verdrag inzake de uitoefening van de rechten van het kind (1996, ETS 160);

Tevens indachtig het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind, met name artikel 34 daarvan, het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, en het ILO-Verdrag betreffende het verbod op en de onmiddellijke actie voor de uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid;

Indachtig het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (2004/68/JHA), het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure ((2001/220/JHA), en het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie inzake bestrijding van mensenhandel (2002/629/JHA);

Op gepaste wijze rekening houdend met andere relevante internationale instrumenten en programma's op dit gebied, met name de Verklaring van Stockholm en het Actieprogramma, aangenomen op het eerste Wereldcongres tegen commerciële seksuele exploitatie van kinderen (27-31 augustus 1996), de „Yokohama Global Commitment”, aangenomen op het tweede Wereldcongres tegen commerciële seksuele exploitatie van kinderen (17-20 december 2001), de „Budapest Commitment” en het actieplan, aangenomen op de voorbereidende conferentie van het tweede Wereldcongres tegen commerciële seksuele exploitatie van kinderen (20-21 november 2001), Resolutie S-27/2 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties „A world fit for children”, en het driejarenprogramma „Building a Europe for and with children”, aangenomen na de derde top en in gang gezet door de Conferentie van Monaco (4-5 april 2006);

Vastbesloten een effectieve bijdrage te leveren aan het gemeenschappelijke doel, namelijk het beschermen van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, ongeacht wie de dader is, en het bieden van hulp aan de slachtoffers;

Rekening houdend met de noodzaak een veelomvattend internationaal instrument op te stellen dat zich richt op de preventieve, beschermende en strafrechtelijke aspecten van de strijd tegen alle vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen en op het opzetten van een specifiek mechanisme voor toezicht;

Zijn het volgende overeengekomen:

HOOFDSTUK I. DOELSTELLINGEN, BEGINSEL VAN NON-DISCRIMINATIE EN BEGRIPSOMSCHRIJVINGEN

Artikel 1. Doelstellingen

- 1 De doelstellingen van dit Verdrag zijn:
 - a. het voorkomen en bestrijden van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen;
 - b. het beschermen van de rechten van kinderen die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik;
 - c. het bevorderen van nationale en internationale samenwerking bij de bestrijding van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen.
- 2 Teneinde de doeltreffende uitvoering van de bepalingen door de Partijen te waarborgen, wordt bij dit Verdrag een specifiek mechanisme voor toezicht ingesteld.

Artikel 2. Beginsel van non-discriminatie

De uitvoering van de bepalingen van dit Verdrag door de Partijen, met name het genot van maatregelen ter bescherming van de rechten van slachtoffers, wordt gewaarborgd zonder enige discriminatie op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, seksuele geaardheid, gezondheid, handicap of andere status.

Artikel 3. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt verstaan onder:

- a. „kind” iedere persoon jonger dan achttien jaar;
- b. „seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen” het gedrag zoals bedoeld in de artikelen 18 tot en met 23 van dit Verdrag;
- c. „slachtoffer” elk kind dat onderworpen is aan seksuele uitbuiting of seksueel misbruik.

HOOFDSTUK II. PREVENTIEVE MAATREGELEN

Artikel 4. Beginselen

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om alle vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen te voorkomen en om kinderen te beschermen.

Artikel 5. Werving, training en bewustmaking van personen die tijdens hun werk met kinderen in aanraking komen

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om bij personen die regelmatig met kinderen in aanraking komen in de sectoren onderwijs, gezondheidszorg, sociale bescherming, justitie en rechtshandhaving en op gebieden die verband houden met sport, cultuur en recreatie, bewustzijn te stimuleren inzake de bescherming en rechten van kinderen.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de in het eerste lid bedoelde personen toereikende kennis bezitten op het gebied van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen, van de manieren om dit vast te stellen en van de mogelijkheid genoemd in artikel 12, eerste lid.
- 3 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen, in overeenstemming met haar nationale recht, die nodig zijn om ervoor te zorgen dat in de voorwaarden voor toegang tot de beroepen waarbij men regelmatig in aanraking komt met kinderen waarborgen zijn ingebouwd dat de kandidaten voor deze beroepen nooit zijn veroordeeld wegens seksuele uitbuiting of seksueel misbruik van kinderen.

Artikel 6. Voorlichting voor kinderen

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat kinderen, tijdens het basis- en voortgezet onderwijs, informatie krijgen over de gevaren van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, alsmede over de middelen om zichzelf te beschermen, aangepast aan hun ontwikkelingsniveau. Deze informatie, die, indien aangewezen, in samenwerking met ouders wordt gegeven, wordt geplaatst in een bredere context van informatie over seksualiteit en besteedt in het bijzonder aandacht aan risicosituaties, met name die waarbij het gebruik van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën een rol speelt.

Artikel 7. Preventieve interventieprogramma's en -maatregelen

Elke Partij waarborgt dat personen die vrezen dat zij mogelijk een van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten zullen plegen, toegang hebben, indien aangewezen, tot effectieve interventieprogramma's of -maatregelen bedoeld om het risico dat de feiten worden gepleegd te evalueren en te voorkomen.

Artikel 8. Maatregelen gericht op het algemene publiek

- 1 Elke Partij voert bewustwordingscampagnes uit, of bevordert deze, gericht op het algemene publiek waarin informatie wordt gegeven over het verschijnsel seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen en over preventieve maatregelen die kunnen worden genomen.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om de verspreiding van materiaal waarin de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten worden gepromoot, te voorkomen of te verbieden.

Artikel 9. Participatie van kinderen, de particuliere sector, de media en het maatschappelijk middenveld

- 1** Elke Partij bevordert de participatie van kinderen, al naargelang hun ontwikkelingsniveau, in de ontwikkeling en uitvoering van beleid, programma's of andere initiatieven met betrekking tot het bestrijden van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen.
- 2** Elke Partij moedigt de particuliere sector, met name de informatie- en communicatietechnologiesector, de toerisme- en reissector en de bancaire en financiële sector, alsmede het maatschappelijk middenveld, aan te participeren in de uitwerking en uitvoering van beleid ter voorkoming van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen en interne normen in te voeren via zelfregulering en co-regulering.
- 3** Elke Partij moedigt de media aan passende informatie te geven over alle aspecten van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen, met zorgvuldige inachtneming van de onafhankelijkheid van de media en de persvrijheid.
- 4** Elke Partij bevordert de financiering, onder andere, indien aangewezen, door het instellen van fondsen, van projecten en programma's die worden uitgevoerd door het maatschappelijk middenveld en gericht zijn op het voorkomen van en het beschermen van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik.

HOOFDSTUK III. GESPECIALISEERDE AUTORITEITEN EN COÖRDINERENDE INSTANTIES

Artikel 10. Nationale maatregelen inzake coördinatie en samenwerking

- 1** Elke Partij neemt de maatregelen die nodig zijn om de coördinatie op nationaal of lokaal niveau te waarborgen tussen de verschillende instellingen die verantwoordelijk zijn voor de bescherming tegen, voorkoming en bestrijding van de seksuele uitbuiting en het seksueel misbruik van kinderen, met name de sectoren onderwijs, gezondheid en sociale dienstverlening en de rechtshandhavende en gerechtelijke autoriteiten.
- 2** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om het volgende in te stellen of aan te wijzen:
 - a.** onafhankelijke bevoegde nationale of lokale instellingen voor de bevordering en bescherming van de rechten van het kind, waarbij gewaarborgd wordt dat deze over specifieke middelen en verantwoordelijkheden beschikken;
 - b.** mechanismen voor het verzamelen van gegevens of contactpunten, op nationaal of lokaal niveau en in samenwerking met het maatschappelijk middenveld, met als doel het onderzoeken en evalueren van het verschijnsel seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen, met inachtneming van de vereisten inzake de bescherming van persoonsgegevens.

- 3 Elke Partij moedigt de samenwerking aan tussen de bevoegde overheidsinstanties, het maatschappelijk middenveld en de particuliere sector, met als doel effectievere preventie en bestrijding van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen.

HOOFDSTUK IV. BESCHERMENDE MAATREGELEN EN HULP AAN SLACHTOFFERS

Artikel 11. Beginselen

- 1 Elke Partij stelt effectieve sociale programma's en multidisciplinaire structuren in om slachtoffers, hun naaste familie en elke persoon aan wiens zorg zij zijn toevertrouwd de noodzakelijke ondersteuning te bieden.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat, wanneer er onzekerheid bestaat over de leeftijd van het slachtoffer en er gronden zijn om aan te nemen dat het slachtoffer een kind is, aan het betreffende slachtoffer de beschermende maatregelen en hulp die voor kinderen zijn voorzien worden verleend, in afwachting van verificatie van zijn leeftijd.

Artikel 12. Melden van de verdenking van seksuele uitbuiting of seksueel misbruik

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de regels inzake vertrouwelijkheid die door het nationale recht worden opgelegd aan bepaalde beroepsbeoefenaars die in het kader van hun werk met kinderen in aanraking komen, geen belemmering vormen voor de mogelijkheid, voor deze beroepsbeoefenaars, bij de diensten die voor de bescherming van kinderen verantwoordelijk zijn melding te maken van elke situatie van een kind ten aanzien waarvan zij redelijke gronden hebben om aan te nemen dat het slachtoffer is van seksuele uitbuiting of seksueel misbruik.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om elke persoon die op de hoogte is van, of, te goeder trouw, het vermoeden heeft van seksuele uitbuiting of seksueel misbruik van kinderen, aan te moedigen deze feiten bij de bevoegde diensten te melden.

Artikel 13. Hulplijnen

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om de instelling van informatiediensten, zoals telefonische en internethulplijnen, die bellers informatie geven, zelfs op basis van vertrouwelijkheid of met inachtneming van hun anonimiteit, aan te moedigen en te ondersteunen.

Artikel 14. Hulp aan slachtoffers

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om slachtoffers te helpen, op de korte en lange termijn, bij hun fysieke en psychosociale herstel. Bij de uit hoofde van dit lid genomen maatregelen wordt zorgvuldig rekening gehouden met de opvattingen, behoeften en zorgen van het kind.

- 2 Elke Partij neemt maatregelen, onder de voorwaarden voorzien in haar nationale recht, om samen te werken met niet-gouvernementele organisaties, andere relevante organisaties of onderdelen van het maatschappelijk middenveld die zich bezighouden met hulp aan slachtoffers.
- 3 Wanneer de ouders of verzorgers betrokken zijn bij de seksuele uitbuiting of het seksueel misbruik van een kind, omvatten de ingevolge artikel 11, eerste lid, ingezette interventie maatregelen, onder andere:
 - de mogelijkheid de vermeende dader te verwijderen;
 - de mogelijkheid het slachtoffer uit zijn gezinssituatie te verwijderen. De voorwaarden en duur van een dergelijke verwijdering worden vastgesteld in overeenstemming met de belangen van het kind.
- 4 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de naasten van het slachtoffer, indien aangewezen, een beroep kunnen doen op therapeutische ondersteuning, met name acute psychische hulp.

HOOFDSTUK V. INTERVENTIEPROGRAMMA'S OF -MAATREGELEN

Artikel 15. Algemene beginselen

- 1 Elke Partij voorziet in of bevordert, in overeenstemming met haar nationale recht, effectieve interventieprogramma's of -maatregelen voor de personen bedoeld in artikel 16, eerste en tweede lid, met het oog op het voorkomen en tot een minimum terugbrengen van het risico op herhaling van zedendelicten tegen kinderen. Dergelijke programma's of maatregelen dienen op elk moment tijdens de procedure toegankelijk te zijn, zowel binnen als buiten penitentiaire inrichtingen, in overeenstemming met de in het nationale recht vastgelegde voorwaarden.
- 2 Elke Partij voorziet in of bevordert, in overeenstemming met haar nationale recht, de ontwikkeling van partnerschappen of andere vormen van samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten, met name de gezondheidsdiensten en de sociale diensten, en de gerechtelijke autoriteiten en andere instanties die verantwoordelijk zijn voor het volgen van de personen bedoeld in artikel 16, eerste en tweede lid.
- 3 Elke Partij voorziet, in overeenstemming met haar nationale recht, in een beoordeling van het gevaar en de mogelijke risico's van recidive van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten door de personen bedoeld in artikel 16, eerste en tweede lid, met als doel het vaststellen van passende programma's of maatregelen.
- 4 Elke Partij voorziet, in overeenstemming met haar nationale recht, in een beoordeling van de effectiviteit van de toegepaste programma's en maatregelen.

Artikel 16. Personen voor wie de interventieprogramma's en -maatregelen bedoeld zijn

- 1 Elke Partij waarborgt dat, in overeenstemming met haar nationale recht, personen die strafrechtelijk worden vervolgd wegens een van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten toegang hebben tot de in artikel 15, eerste lid, genoemde programma's of maatregelen, onder voorwaarden die geen negatieve gevolgen hebben voor of in strijd zijn met de rechten van de verdediging en de vereisten van een eerlijk en onpartijdig proces, en met name met inachtneming van het beginsel van de onschuldpresumptie.
- 2 Elke Partij waarborgt, in overeenstemming met haar nationale recht, dat personen die veroordeeld zijn wegens het plegen van een van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, toegang kunnen krijgen tot de in artikel 15, eerste lid, genoemde programma's of maatregelen.
- 3 Elke Partij waarborgt, in overeenstemming met haar nationale recht, dat er interventieprogramma's of -maatregelen worden ontwikkeld voor of aangepast aan de ontwikkelingsbehoeften van kinderen die een zedendelict plegen, met inbegrip van degenen die onder de leeftijd zijn waarop zij strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld, met het oog op de behandeling van hun seksuele gedragsproblemen.

Artikel 17. Informatie en toestemming

- 1 Elke Partij waarborgt, in overeenstemming met haar nationale recht, dat de in artikel 16 bedoelde personen aan wie interventieprogramma's of -maatregelen zijn voorgesteld volledig worden geïnformeerd over de redenen voor het voorstel en met volledige kennis van de feiten toestemmen in deelname aan het programma of de maatregel.
- 2 Elke Partij waarborgt dat, in overeenstemming met haar nationale recht, personen aan wie interventieprogramma's of -maatregelen zijn voorgesteld deze kunnen weigeren en, in het geval van veroordeelde personen, dat zij op de hoogte worden gesteld van de mogelijke gevolgen van deze weigering.

HOOFDSTUK VI. MATERIEEL STRAFRECHT

Artikel 18. Seksueel misbruik

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende opzettelijke gedragingen strafbaar worden gesteld:
 - a. het aangaan van seksuele handelingen met een kind dat, volgens de relevante bepalingen van het nationale recht, nog niet de leeftijd van seksuele meerderjarigheid heeft bereikt;
 - b. het aangaan van seksuele handelingen met een kind wanneer:
 - gebruik is gemaakt van dwang, geweld of bedreigingen; of

- misbruik wordt gemaakt van een erkende positie van vertrouwen, gezag of invloed jegens het kind, waaronder binnen de familie; of
 - misbruik wordt gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie van het kind, met name vanwege een verstandelijke of lichamelijke handicap of een afhankelijkheidssituatie.
- 2** Voor de toepassing van het eerste lid van dit artikel bepaalt elke Partij de leeftijd waaronder het verboden is seksuele handelingen met een kind aan te gaan.
- 3** De bepalingen van het eerste lid, onderdeel a, zijn niet bedoeld als zijnde van toepassing op vrijwillige seksuele handelingen tussen minderjarigen.

Artikel 19. Strafbare feiten met betrekking tot kinderprostitutie

- 1** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende opzettelijke gedragingen strafbaar worden gesteld:
- a.** het werven van een kind voor prostitutie of ervoor zorgen dat een kind deelneemt aan prostitutie;
 - b.** het dwingen van een kind tot prostitutie of daar voordeel uit trekken, dan wel anderszins een kind uitbuiten met een dergelijk oogmerk;
 - c.** het toevlucht nemen tot kinderprostitutie.
- 2** Voor de toepassing van dit artikel wordt onder het begrip „kinderprostitutie” verstaan het feit dat een kind wordt gebruikt voor seksuele activiteiten waarbij bij wijze van betaling geld of een andere vorm van beloning of vergoeding wordt gegeven of beloofd, ongeacht of deze betaling, belofte of vergoeding aan het kind of een derde wordt gegeven of gedaan.

Artikel 20. Strafbare feiten met betrekking tot kinderpornografie

- 1** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende opzettelijke gedragingen, indien wederrechtelijk gepleegd, strafbaar worden gesteld:
- a.** het vervaardigen van kinderpornografie;
 - b.** het aanbieden of ter beschikking stellen van kinderpornografie;
 - c.** het verspreiden of uitzenden van kinderpornografie;
 - d.** het, al dan niet voor een derde, verwerven van kinderpornografie;
 - e.** het in bezit hebben van kinderpornografie;

- f. het zich, door middel van informatie- en communicatietechnologie welbewust toegang verschaffen tot kinderpornografie.
- 2 Voor de toepassing van dit artikel wordt onder het begrip „kinderpornografie” verstaan elk materiaal dat een visuele weergave behelst van een kind dat betrokken is bij werkelijke of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen of elke afbeelding van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden.
- 3 Elke Partij kan zich het recht voorbehouden het eerste lid, onderdelen a en e, gedeeltelijk of in het geheel niet toe te passen op de vervaardiging en het bezit van pornografisch materiaal:
- dat uitsluitend bestaat uit gesimuleerde weergaven of realistische afbeeldingen van een niet-bestaand kind;
 - waarbij kinderen betrokken zijn die de ingevolge artikel 18, tweede lid, vastgestelde leeftijd hebben bereikt, wanneer deze beelden met hun instemming door hen zijn vervaardigd en in hun bezit zijn en uitsluitend bestemd zijn voor hun eigen gebruik.
- 4 Elke Partij kan zich het recht voorbehouden het eerste lid, onderdeel f, gedeeltelijk of in het geheel niet toe te passen.

Artikel 21. Strafbare feiten met betrekking tot de deelname van een kind aan pornografische voorstellingen

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende opzettelijke gedragingen strafbaar worden gesteld:
- a. het werven van een kind voor deelname aan pornografische voorstellingen of ervoor zorgen dat een kind deelneemt aan dergelijke voorstellingen;
 - b. het dwingen van een kind tot deelname aan pornografische voorstellingen of daar voordeel uit trekken, dan wel anderszins een kind uitbuiten met een dergelijk oogmerk;
 - c. het welbewust bijwonen van pornografische voorstellingen waarbij kinderen betrokken zijn.
- 2 Elke Partij kan zich het recht voorbehouden de toepassing van het eerste lid, onderdeel c, te beperken tot gevallen waarin kinderen zijn geworven of gedwongen in overeenstemming met het eerste lid, onderdeel a of b.

Artikel 22. Het corrumperen van kinderen

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn voor het strafbaar stellen van het opzettelijk getuige laten zijn, voor seksuele doeleinden, van een kind dat de ingevolge

artikel 18, tweede lid, vastgestelde leeftijd niet heeft bereikt, van seksueel misbruik of seksuele activiteiten, ook zonder dat het kind daaraan moet deelnemen.

Artikel 23. Benaderen van kinderen voor seksuele doeleinden

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn voor het strafbaar stellen van het doen van een voorstel, door middel van informatie- en communicatietechnologie, door een volwassene aan een kind dat de ingevolge artikel 18, tweede lid, vastgestelde leeftijd niet heeft bereikt, tot een ontmoeting met als vooropgezet doel het plegen van een overeenkomstig artikel 18, eerste lid, onderdeel a, of artikel 20, eerste lid, onderdeel a, strafbaar gesteld feit tegen hem of haar, wanneer dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting leiden.

Artikel 24. Medeplichtigheid of uitlokking en poging

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om medeplichtigheid aan of uitlokking van een van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, indien zulks opzettelijk geschiedt, strafbaar te stellen.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om een poging tot het plegen van een van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, indien zulks opzettelijk geschiedt, strafbaar te stellen.
- 3 Elke Partij kan zich het recht voorbehouden het tweede lid gedeeltelijk of in het geheel niet toe te passen op de overeenkomstig artikel 20, eerste lid, onderdelen b, d, e en f, artikel 21, eerste lid, onderdeel c, en de artikelen 22 en 23 strafbaar gestelde feiten.

Artikel 25. Rechtsmacht

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om haar rechtsmacht te vestigen met betrekking tot een overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gesteld feit, indien dit strafbare feit wordt gepleegd:
 - a. op haar grondgebied; of
 - b. aan boord van een schip dat onder de vlag van die Partij vaart; of
 - c. aan boord van een luchtvaartuig dat overeenkomstig de wetgeving van die Partij staat ingeschreven; of
 - d. door een van haar onderdanen; of
 - e. door een persoon die op het grondgebied van die Partij zijn of haar vaste verblijfplaats heeft.
- 2 Elke Partij streeft ernaar de wetgevende of andere maatregelen te nemen die nodig zijn om haar rechtsmacht te vestigen met betrekking tot een van de overeenkomstig dit

Verdrag strafbaar gestelde feiten wanneer het feit gepleegd is tegen een van haar onderdanen of een persoon die op het grondgebied van die Partij zijn of haar vaste verblijfplaats heeft.

- 3 Elke Partij kan, op het tijdstip van ondertekening of bij de nederlegging van haar akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring of toetreding, door middel van een verklaring gericht aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa verklaren dat zij zich het recht voorbehoudt de regels betreffende rechtsmacht vastgesteld in het eerste lid, onderdeel e, van dit artikel, niet toe te passen of slechts in specifieke gevallen of omstandigheden toe te passen.
- 4 Voor de vervolging van de ingevolge de artikelen 18, 19, 20, eerste lid, onderdeel a, en 21, eerste lid, onderdelen a en b, van dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, neemt elke Partij de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat haar rechtsmacht uit hoofde van het eerste lid, onderdeel d, niet afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat de feiten strafbaar zijn op de plaats waar zij zijn gepleegd.
- 5 Elke Partij kan, op het tijdstip van ondertekening of bij de nederlegging van haar akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding, door middel van een verklaring gericht aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa verklaren dat zij zich het recht voorbehoudt de toepassing van het vierde lid van dit artikel, met betrekking tot overeenkomstig artikel 18, eerste lid, onderdeel b, tweede en derde liggende streepje, strafbaar gestelde feiten te beperken tot gevallen waarin haar onderdaan zijn vaste verblijfplaats op het grondgebied van die Partij heeft.
- 6 Voor de vervolging van de ingevolge de artikelen 18, 19, 20, eerste lid, onderdeel a, en 21 van dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, neemt elke Partij de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat haar rechtsmacht uit hoofde van het eerste lid, onderdelen d en e, niet afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde dat vervolging slechts kan worden ingesteld na een aangifte van het slachtoffer of een aanklacht door de Staat van de plaats waar het feit is gepleegd.
- 7 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om haar rechtsmacht te vestigen met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, in gevallen waarin een vermoedelijke dader zich op haar grondgebied bevindt en zij die persoon niet uitlevert aan een andere Partij, uitsluitend op grond van zijn nationaliteit.
- 8 Wanneer meer dan een Partij rechtsmacht opeist met betrekking tot een vermoedelijk overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gesteld feit, raadplegen de betrokken Partijen, indien aangewezen, elkaar teneinde te bepalen wiens rechtsmacht het meest effectief is ten behoeve van strafvervolging.

- 9** Onverminderd de algemene regels van het internationale recht, sluit dit Verdrag geen enkele rechtsmacht uit die een Partij in overeenstemming met haar nationale recht uitoefent.

Artikel 26. Aansprakelijkheid van rechtspersonen

- 1** Elke Partij neemt de wettelijke en andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat een rechtspersoon aansprakelijk kan worden gesteld voor een overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gesteld feit, wanneer dit te zijner voordeel wordt gepleegd door een natuurlijke persoon, individueel handelend of als lid van een orgaan van de rechtspersoon, die binnen die rechtspersoon een leidinggevende functie vervult die gebaseerd is op
- a.** de bevoegdheid om de rechtspersoon te vertegenwoordigen;
 - b.** de bevoegdheid om in naam van de rechtspersoon beslissingen te nemen;
 - c.** de bevoegdheid om binnen de rechtspersoon controle uit te oefenen.
- 2** Afgezien van de reeds in het eerste lid voorziene gevallen, neemt elke Partij de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat een rechtspersoon aansprakelijk kan worden gesteld, wanneer het gebrek aan toezicht of controle van de zijde van een natuurlijke persoon als bedoeld in het eerste lid het plegen van een overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gesteld feit ten voordele van genoemde rechtspersoon door een aan diens gezag onderworpen natuurlijke persoon mogelijk heeft gemaakt.
- 3** Afhankelijk van de rechtsbeginselen van de Partij, kan de aansprakelijkheid van een rechtspersoon strafrechtelijk, civielrechtelijk of bestuursrechtelijk zijn.
- 4** Deze aansprakelijkheid geldt onverminderd de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de natuurlijke personen die het strafbare feit hebben gepleegd.

Artikel 27. Sancties en maatregelen

- 1** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat op de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen worden gesteld, rekening houdend met de ernst van de feiten. Deze sancties omvatten straffen die vrijheidsbeneming met zich mee kunnen brengen en tot uitlevering kunnen leiden.
- 2** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat rechtspersonen die aansprakelijk worden gesteld overeenkomstig artikel 26 onderworpen worden aan doeltreffende, evenredige en afschrikkende straffen, met inbegrip van strafrechtelijke of niet-strafrechtelijke boetes, en kunnen andere maatregelen omvatten, met name:

- a. uitsluiting van het recht op overheidsvoorzieningen of -steun;
 - b. een tijdelijk of permanent verbod op het uitoefenen van commerciële activiteiten;
 - c. plaatsing onder gerechtelijk toezicht;
 - d. gerechtelijke maatregel tot liquidatie.
- 3** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om:
- a. te voorzien in de inbeslagneming en confiscatie van:
 - goederen, documenten en andere hulpmiddelen die zijn gebruikt bij het plegen van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten of bij het vergemakkelijken van het plegen daarvan;
 - de opbrengsten afkomstig van dergelijke strafbare feiten of bezittingen waarvan de waarde overeenkomt met dergelijke opbrengsten;
 - b. de tijdelijke of permanente sluiting mogelijk te maken van vestigingen die zijn gebruikt voor het plegen van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, onverminderd de rechten van derden die te goeder trouw zijn, of om de dader tijdelijk of permanent te verbieden de activiteit uit te oefenen, hetzij beroepsmatig, hetzij vrijwillig, waarbij hij of zij met kinderen in aanraking komt en tijdens welke het strafbaar feit is gepleegd.
- 4** Elke Partij kan andere maatregelen nemen met betrekking tot daders, zoals het ontnemen van de ouderlijke macht of het controleren van of toezicht houden op veroordeelde personen.
- 5** Elke Partij mag vaststellen dat de opbrengsten van strafbare feiten of de in overeenstemming met dit artikel geconfisqueerde bezittingen worden toegewezen aan een speciaal fonds ter financiering van preventie- en hulpprogramma's voor slachtoffers van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten.

Artikel 28. Strafverzwarende omstandigheden

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de volgende omstandigheden, voor zover deze niet reeds tot de bestanddelen van het strafbare feit behoren, in aanmerking kunnen worden genomen, overeenkomstig de relevante bepalingen van het nationale recht, als strafverzwarende omstandigheden bij het bepalen van de sancties met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten:

- a. het strafbare feit heeft de fysieke en geestelijke gezondheid van het slachtoffer ernstig geschaad;

- b. het strafbare feit werd voorafgegaan door of ging gepaard met folteringen of ernstige geweldpleging;
- c. het strafbare feit werd gepleegd tegen een bijzonder kwetsbaar slachtoffer;
- d. het strafbare feit werd gepleegd door een familielid, een persoon die met het kind samenwoont of een persoon die zijn of haar gezag heeft misbruikt;
- e. het strafbare feit werd gepleegd door verschillende gezamenlijk optredende personen;
- f. het strafbare feit werd gepleegd in het kader van een criminele organisatie;
- g. de dader is eerder wegens soortgelijke feiten veroordeeld.

Artikel 29. Eerdere veroordelingen

Elke Partij neemt de wettelijke of andere maatregelen die nodig zijn om te voorzien in de mogelijkheid bij het bepalen van de straf rekening te houden met onherroepelijke vonnissen die door een andere Partij zijn geweest met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten.

HOOFDSTUK VII. ONDERZOEK, VERVOLGING EN PROCESRECHT

Artikel 30. Beginselen

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat onderzoeken en strafrechtelijke procedures worden uitgevoerd in het belang van het kind en met inachtneming van zijn rechten.
- 2 Elke Partij zorgt voor een op bescherming gerichte benadering van slachtoffers, daarbij waarborgend dat het onderzoek en de strafrechtelijke procedure de traumatische ervaring die het kind heeft ondergaan niet verergeren en dat het strafrechtelijk optreden waar nodig wordt gevolgd door steun.
- 3 Elke Partij waarborgt dat de onderzoeken en strafrechtelijke procedures prioriteit krijgen en zonder onnodige vertraging worden uitgevoerd.
- 4 Elke Partij waarborgt dat de uit hoofde van dit hoofdstuk toepasselijke maatregelen niet in strijd zijn met de rechten van de verdediging en de vereisten van een eerlijk en onpartijdig proces, in overeenstemming met artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.
- 5 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen, in overeenstemming met de fundamentele beginselen van haar nationale recht:
 - om een doeltreffend onderzoek en doeltreffende vervolging te waarborgen van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, waarbij, wanneer van toepassing, dient te worden voorzien in de mogelijkheid van geheime operaties;

- om eenheden of onderzoeksdiensten in staat te stellen de slachtoffers van de overeenkomstig artikel 20 strafbaar gestelde feiten te identificeren, met name door analyse van kinderpornografisch materiaal, zoals foto's of audiovisuele opnamen die zijn uitgezonden of beschikbaar zijn gesteld door het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën.

Artikel 31. Algemene beschermende maatregelen

- 1** Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om de rechten en belangen van slachtoffers te beschermen, met inbegrip van hun bijzondere behoeften als getuigen, tijdens alle fasen van het onderzoek en de strafrechtelijke procedure, en met name door:
 - a.** hen op de hoogte te stellen van hun rechten en de diensten waarover zij kunnen beschikken, tenzij zij dergelijke informatie niet wensen te ontvangen, de navolging die aan hun aangifte is gegeven, de tenlastelegging, de algemene voortgang van het onderzoek of de procedure en hun rol daarin alsmede de uiteindelijke uitkomst van hun zaak;
 - b.** te waarborgen, in elk geval in de gevallen waarin de slachtoffers en hun familie in gevaar zouden kunnen zijn, dat zij zo nodig op de hoogte worden gesteld van het feit dat de vervolgte of veroordeelde persoon tijdelijk of permanent in vrijheid is gesteld;
 - c.** hen in staat te stellen, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht, te worden gehoord, bewijzen aan te dragen en de wijze te kiezen waarop hun opvattingen, behoeften en punten van zorg kenbaar worden gemaakt, rechtstreeks of via een tussenpersoon, en in aanmerking worden genomen;
 - d.** hen te voorzien van passende ondersteuning zodat hun rechten en belangen naar behoren kenbaar worden gemaakt en worden meegewogen;
 - e.** hun privacy, identiteit en beeltenis te beschermen en door maatregelen te nemen, in overeenstemming met het nationale recht, ter voorkoming van de publieke verspreiding van elke informatie die tot hun identificatie zou kunnen leiden;
 - f.** hen, alsmede hun familie en de getuigen à charge, te beschermen tegen intimidatie, vergelding en de mogelijkheid dat zij opnieuw slachtoffer worden;
 - g.** te waarborgen dat contact tussen slachtoffers en daders in de gerechts-gebouwen en de wetshandhavingdiensten wordt voorkomen, tenzij de bevoegde autoriteiten anderszins bepalen in het belang van het kind of wanneer het onderzoek of de procedure een dergelijk contact vereisen.

- 2 Elke Partij waarborgt dat slachtoffers, vanaf het eerste contact met de bevoegde autoriteiten, toegang hebben tot informatie over relevante gerechtelijke en administratieve procedures.
- 3 Elke Partij waarborgt dat slachtoffers toegang hebben tot rechtsbijstand, die wanneer gerechtvaardigd kosteloos wordt verstrekt, wanneer zij de status van partij in de strafrechtelijke procedure kunnen verkrijgen.
- 4 Elke Partij voorziet in de mogelijkheid dat de gerechtelijke autoriteiten een bijzondere vertegenwoordiger van het slachtoffer aanwijzen wanneer, ingevolge het nationale recht, deze de status van partij in de strafrechtelijke procedure kan verkrijgen en wanneer degenen die de ouderlijke verantwoordelijkheid dragen worden belet het kind in een dergelijke procedure te vertegenwoordigen vanwege conflicterende belangen tussen hen en het slachtoffer.
- 5 Elke Partij voorziet, door middel van wetgevende of andere maatregelen, in overeenstemming met de voorwaarden voorzien in haar nationale recht, in de mogelijkheid voor groepen, stichtingen, verenigingen of gouvernementele of niet-gouvernementele organisaties slachtoffers met hun instemming bij te staan en/of te ondersteunen tijdens de strafrechtelijke procedure met betrekking tot de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten.
- 6 Elke Partij waarborgt dat de informatie die in overeenstemming met de bepalingen van dit artikel aan de slachtoffers wordt verstrekt, is aangepast aan hun leeftijd en ontwikkelingsniveau en in een taal is gesteld die zij begrijpen.

Artikel 32. Instelling van de procedure

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat het onderzoek naar of de vervolging van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten niet afhankelijk is van de aangifte of beschuldiging door een slachtoffer en dat de procedure kan worden voortgezet zelfs al trekt het slachtoffer zijn verklaring in.

Artikel 33. Verjaringstermijn

Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de verjaringstermijn voor het instellen van een procedure met betrekking tot de overeenkomstig de artikelen 18, 19, eerste lid, onderdelen a en b, en 21, eerste lid, onderdelen a en b, strafbaar gestelde feiten een zodanige duur heeft dat het mogelijk is de procedure op doeltreffende wijze in te stellen nadat het slachtoffer meerderjarig is geworden, waarbij deze termijn evenredig is aan de zwaarte van het desbetreffende strafbare feit.

Artikel 34. Onderzoek

- 1 Elke Partij neemt de maatregelen die nodig kunnen zijn om te waarborgen dat de met onderzoek belaste personen, eenheden of diensten gespecialiseerd zijn op het gebied

van de bestrijding van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen of dat de personen hiervoor worden opgeleid. Dergelijke eenheden of diensten dienen over toereikende financiële middelen te beschikken.

- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig kunnen zijn om te waarborgen dat onzekerheid over de feitelijke leeftijd van het slachtoffer het instellen van een strafrechtelijk onderzoek niet zal verhinderen.

Artikel 35. Het verhoor van kinderen

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat:
 - a. het verhoor van het kind plaatsvindt zonder ongerechtvaardigde vertraging nadat de feiten aan de bevoegde autoriteiten zijn gemeld;
 - b. het verhoor van het kind plaatsvindt, waar nodig, in speciaal daartoe ontworpen of aangepaste ruimten;
 - c. het kind wordt verhoord door daartoe opgeleide vakmensen;
 - d. alle verhoren van het kind, indien mogelijk en voorzover nodig, door telkens dezelfde personen worden uitgevoerd;
 - e. het aantal verhoren zoveel mogelijk beperkt wordt tot hetgeen strikt noodzakelijk is voor de strafrechtelijke procedure;
 - f. het kind vergezeld mag worden door zijn juridische vertegenwoordiger, of, wanneer van toepassing, een door hem gekozen volwassene, tenzij een gemotiveerde beslissing daartegen is genomen met betrekking tot deze persoon.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat alle verhoren van het slachtoffer, of, wanneer van toepassing, van een kind dat als getuige optreedt, op video kunnen worden vastgelegd en dat deze video-opnamen als bewijs in het proces kunnen worden ingebracht, in overeenstemming met de regels van haar nationale recht.
- 3 Wanneer er onzekerheid bestaat over de leeftijd van het slachtoffer en er gronden zijn om aan te nemen dat het slachtoffer een kind is, zijn de in het eerste en tweede lid vastgestelde maatregelen van toepassing, in afwachting van verificatie van diens leeftijd.

Artikel 36. Strafproces

- 1 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn, met inachtneming van de regels inzake de onafhankelijkheid van beoefenaars van juridische beroepen, om te waarborgen dat opleiding inzake de rechten van kinderen

en seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen beschikbaar is voor alle personen die bij het proces betrokken zijn, met name rechters, officieren van justitie en advocaten.

- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen, in overeenstemming met de regels van haar nationale recht, dat:
 - a. de rechter kan bevelen dat de behandeling van de zaak achter gesloten deuren plaatsvindt;
 - b. het slachtoffer in de rechtszaal kan worden gehoord zonder daar aanwezig te zijn, met name door toepassing van geschikte communicatietechnologieën.

HOOFDSTUK VIII

Artikel 37. Vastleggen en opslaan van nationale gegevens over veroordeelde zedendelinquenten

- 1 Ten behoeve van het voorkomen en vervolgen van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten, neemt elke Partij de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn voor het verzamelen en opslaan, in overeenstemming met de desbetreffende bepalingen inzake de bescherming van persoonsgegevens en andere toepasselijke regels en waarborgen die in het nationale recht zijn voorzien, van gegevens met betrekking tot de identiteit en het genetisch profiel (DNA) van personen die veroordeeld zijn wegens de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten.
- 2 Elke Partij stelt de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa op het tijdstip van ondertekening of bij de nederlegging van haar akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding in kennis van de naam en het adres van de uit hoofde van het eerste lid aangewezen autoriteit.
- 3 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat de in het eerste lid bedoelde informatie aan de bevoegde autoriteit van een andere Partij kan worden gezonden, in overeenstemming met de voorwaarden zoals vastgelegd in haar nationale recht en in de relevante internationale instrumenten.

HOOFDSTUK IX. INTERNATIONALE SAMENWERKING

Artikel 38. Algemene beginselen en maatregelen ten aanzien van internationale samenwerking

- 1 De Partijen werken, overeenkomstig de bepalingen van dit Verdrag en door toepassing van relevante toepasselijke internationale en regionale instrumenten, regelingen die zijn overeengekomen op basis van uniforme of wederkerige wetgeving en overeenkomstig hun nationale recht, in zo ruim mogelijke mate met elkaar samen ten behoeve van:

- a. het voorkomen en bestrijden van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen;
 - b. het beschermen van en verlenen van hulp aan slachtoffers;
 - c. het onderzoek of de procedures met betrekking tot de krachtens dit Verdrag strafbaar gestelde feiten.
- 2 Elke Partij neemt de wetgevende of andere maatregelen die nodig zijn om te waarborgen dat slachtoffers van een overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gesteld feit gepleegd op het grondgebied van een Partij anders dan de Partij op het grondgebied waarvan zij wonen, aangifte kunnen doen bij de bevoegde autoriteiten van de Staat waarin zij wonen.
- 3 Indien een Partij die wederzijdse rechtshulp in strafzaken of uitlevering afhankelijk maakt van het bestaan van een verdrag, een verzoek om wederzijdse rechtshulp of uitlevering ontvangt van een Partij waarmee zij een dergelijk verdrag niet heeft gesloten, kan zij dit Verdrag beschouwen als de juridische grondslag voor wederzijdse rechtshulp in strafzaken of uitlevering terzake van de overeenkomstig dit Verdrag strafbaar gestelde feiten.
- 4 Elke Partij streeft ernaar de voorkoming en bestrijding van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen te integreren, wanneer van toepassing, in ontwikkelingshulpprogramma's ten behoeve van derde staten.

HOOFDSTUK X. TOEZICHTSMECHANISME

Artikel 39. Comité van de Partijen

- 1 Het Comité van de Partijen is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Partijen bij het Verdrag.
- 2 Het Comité van de Partijen wordt bijeengeroepen door de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa. Zijn eerste vergadering vindt plaats binnen een jaar nadat het Verdrag in werking treedt ten aanzien van de tiende Ondertekenaar die het Verdrag heeft bekrachtigd. Daarna komt het bijeen telkens wanneer ten minste een derde van de Partijen of de Secretaris-Generaal daarom verzoekt.
- 3 Het Comité van de Partijen stelt zijn eigen reglement van orde vast.

Artikel 40. Andere vertegenwoordigers

- 1 De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa, de Commissaris voor de rechten van de mens, de Europese Commissie voor Strafrechtelijke Vraagstukken (CDPC), alsmede overige relevante intergouvernementele comités van de Raad van Europa, benoemen elk een vertegenwoordiger bij het Comité van de Partijen.

- 2 Na overleg met het Comité van Partijen kan het Comité van Ministers andere organen van de Raad van Europa uitnodigen een vertegenwoordiger bij het Comité van de Partijen te benoemen.
- 3 Vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, in het bijzonder niet-gouvernementele organisaties, kunnen als waarnemer worden toegelaten bij het Comité van de Partijen volgens de procedure die door de desbetreffende regels van de Raad van Europa is vastgelegd.
- 4 De vertegenwoordigers benoemd ingevolge het eerste, tweede en derde lid van dit artikel, nemen zonder stemrecht deel aan de zittingen van het Comité van de Partijen.

Artikel 41. Taken van het Comité van de Partijen

- 1 Het Comité van de Partijen ziet toe op de uitvoering van dit Verdrag. Het reglement van orde van het Comité van de Partijen bepaalt de procedure voor toetsing van de uitvoering van dit Verdrag.
- 2 Het Comité van de Partijen faciliteert het verzamelen, analyseren en uitwisselen van informatie, ervaringen en goede praktijken tussen de Staten ter verbetering van hun mogelijkheden om seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen te voorkomen en te bestrijden.
- 3 Het Comité van de Partijen is, wanneer van toepassing, tevens belast met het:
 - a. faciliteren van de doeltreffende werking en toepassing van dit Verdrag, met inbegrip van het identificeren van problemen en de gevolgen van verklaringen of voorbehouden die uit hoofde van dit Verdrag zijn afgelegd respectievelijk zijn gemaakt;
 - b. geven van advies omtrent enige vraag betreffende de toepassing van dit Verdrag en het faciliteren van de uitwisseling van informatie over belangrijke juridische, beleidsmatige of technologische ontwikkelingen.
- 4 Het Comité van de Partijen krijgt bij de uitvoering van zijn taken ingevolge dit artikel ondersteuning van het Secretariaat van de Raad van Europa.
- 5 De Europese Commissie voor Strafrechtelijke Vraagstukken (CDPC) wordt regelmatig op de hoogte gehouden over de in het eerste, tweede en derde lid van dit artikel genoemde activiteiten.

HOOFDSTUK XI. VERHOUDING TOT ANDERE INTERNATIONALE INSTRUMENTEN

Artikel 42. Verhouding tot het Verdrag inzake de rechten van het kind en het Facultatief Protocol daarbij inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

Dit Verdrag laat de rechten en verplichtingen die voortvloeien uit de bepalingen van het Verdrag inzake de rechten van het kind en het Facultatief Protocol daarbij inzake de verkoop van

kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografieonverlet en beoogt de bescherming die door deze instrumenten wordt geboden te verbeteren en de erin vastgestelde normen aan te vullen.

Artikel 43. Verhouding tot andere internationale instrumenten

- 1** Dit Verdrag laat de rechten en verplichtingen onverlet die voortvloeien uit de bepalingen van andere internationale instrumenten waarbij de Partijen bij dit Verdrag partij zijn of zullen worden en die bepalingen bevatten inzake door dit Verdrag geregelde aangelegenheden en die een grotere bescherming van en meer hulp aan kinderen die het slachtoffer van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik zijn, waarborgen.
- 2** De Partijen bij het Verdrag kunnen met elkaar bilaterale of multilaterale verdragen sluiten inzake de aangelegenheden die in dit Verdrag worden behandeld teneinde de bepalingen van dit Verdrag aan te vullen of aan te scherpen of de toepassing van de in dit Verdrag vervatte beginselen te faciliteren.
- 3** Partijen die lid zijn van de Europese Unie passen in hun wederzijdse betrekkingen regels van de Gemeenschap en de Europese Unie toe, voor zover op het desbetreffende specifieke onderwerp en in het specifieke geval regels van de Gemeenschap en de Europese Unie van toepassing zijn, onverminderd het voorwerp en het doel van dit Verdrag en onverminderd de volledige toepassing ervan ten opzichte van andere Partijen.

HOOFDSTUK XII. WIJZIGINGEN VAN HET VERDRAG

Artikel 44. Wijzigingen

- 1** Elk voorstel tot wijziging van dit Verdrag dat door een Partij wordt ingediend, wordt medegedeeld aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa en door hem of haar toegezonden aan de lidstaten van de Raad van Europa, elke ondertekenaar, elke Staat die Partij is, de Europese Gemeenschap, elke Staat die overeenkomstig de bepalingen van artikel 45, eerste lid, is uitgenodigd dit Verdrag te ondertekenen en aan elke Staat die overeenkomstig de bepalingen van artikel 46, eerste lid, is uitgenodigd tot dit Verdrag toe te treden.
- 2** Elke door een Partij voorgestelde wijziging wordt medegedeeld aan de Europese Commissie voor Strafrechtelijke Vraagstukken (CDPC) die haar oordeel over de voorgestelde wijziging voorlegt aan het Comité van Ministers.
- 3** Het Comité van Ministers onderzoekt de voorgestelde wijziging en het door de CDPC voorgelegde oordeel en kan, na raadpleging van de Staten die geen Partij zijn bij dit Verdrag, de wijziging aannemen.
- 4** De tekst van elke wijziging aangenomen door het Comité van Ministers overeenkomstig het derde lid van dit artikel, wordt toegezonden aan de Partijen voor aanvaarding.

- 5** Iedere overeenkomstig het derde lid van dit artikel aangenomen wijziging treedt in werking op de eerste dag van de maand na het verstrijken van een tijdvak van een maand na de datum waarop alle Partijen de Secretaris-Generaal hebben medegedeeld dat zij haar hebben aanvaard.

HOOFDSTUK XIII. SLOTBEPALINGEN

Artikel 45. Ondertekening en inwerkingtreding

- 1** Dit Verdrag staat open voor ondertekening door de lidstaten van de Raad van Europa, door Staten die geen lid van de Raad zijn en die hebben deelgenomen aan de opstelling ervan en door de Europese Gemeenschap.
- 2** Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd, aanvaard of goedgekeurd. De akten van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.
- 3** Dit Verdrag treedt in werking op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum waarop vijf ondertekenende Staten, waaronder ten minste drie lidstaten van de Raad van Europa, hun instemming door het Verdrag te worden gebonden tot uitdrukking hebben gebracht overeenkomstig het bepaalde in het voorgaande lid.
- 4** Ten aanzien van iedere in het eerste lid bedoelde Staat of de Europese Gemeenschap, die daarna het feit dat hij of zij ermee instemt door dit Verdrag te worden gebonden, tot uitdrukking brengt, treedt het Verdrag in werking op de eerste dag van de maand na het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van de nederlegging van de akte van bekrachtiging, aanvaarding of goedkeuring.

Artikel 46. Toetreding tot het Verdrag

- 1** Na de inwerkingtreding van dit Verdrag kan het Comité van Ministers van de Raad van Europa, na raadpleging en verkrijging van unanieme instemming van de Partijen bij dit Verdrag, elke Staat die geen lid is van de Raad van Europa en die niet heeft deelgenomen aan de opstelling van het Verdrag, uitnodigen tot dit Verdrag toe te treden, door een door de meerderheid als voorzien in artikel 20, onderdeel d, van het Statuut van de Raad van Europa genomen besluit en door de unanieme stemming door de vertegenwoordigers van de Verdragsluitende Staten die recht hebben op een zetel in het Comité van Ministers.
- 2** Ten aanzien van elke toetredende Staat treedt het Verdrag in werking op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van nederlegging van de akte van toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.

Artikel 47. Territoriale toepassing

- 1 Elke Staat of de Europese Gemeenschap kan, op het tijdstip van de ondertekening of bij de nederlegging van zijn of haar akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding, het grondgebied of de grondgebieden waarop dit Verdrag van toepassing is nader aanduiden.
- 2 Elke Partij kan op een later tijdstip door middel van een verklaring gericht aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa de toepassing van dit Verdrag uitbreiden tot ieder ander grondgebied dat in de verklaring wordt genoemd en voor de internationale betrekkingen van welk grondgebied zij verantwoordelijk is of namens welk grondgebied zij bevoegd is verbintenissen aan te gaan. Ten aanzien van een dergelijk grondgebied treedt het Verdrag in werking op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van ontvangst van die verklaring door de Secretaris-Generaal.
- 3 Iedere krachtens de twee voorgaande leden gedane verklaring kan, met betrekking tot elk in die verklaring nader aangeduid grondgebied, worden ingetrokken door middel van een aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa gerichte kennisgeving. De intrekking wordt van kracht op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal.

Artikel 48. Voorbehouden

Ten aanzien van de bepalingen van dit Verdrag kunnen geen voorbehouden worden gemaakt, met uitzondering van de uitdrukkelijk vastgestelde voorbehouden. Voorbehouden kunnen te allen tijde worden ingetrokken.

Artikel 49. Opzegging

- 1 Elke Partij kan dit Verdrag te allen tijde opzeggen door middel van een kennisgeving gericht aan de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa.
- 2 Deze opzegging wordt van kracht op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een tijdvak van drie maanden na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal.

Artikel 50. Kennisgeving

- 1 De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa stelt de lidstaten van de Raad van Europa, alle ondertekenende Staten, alle Staten die Partij zijn, de Europese Gemeenschap, alle Staten die overeenkomstig de bepalingen van [artikel 45](#) zijn uitgenodigd dit Verdrag te ondertekenen en alle Staten die overeenkomstig de bepalingen van [artikel 46](#) zijn uitgenodigd tot dit Verdrag toe te treden in kennis van:
 - a. elke ondertekening;

- b.** de nederlegging van elke akte van bekrachtiging, aanvaarding, goedkeuring of toetreding;
- c.** elke datum van inwerkingtreding van dit Verdrag in overeenstemming met de artikelen 45 en 46;
- d.** elke wijziging die overeenkomstig artikel 44 is aangenomen en de datum waarop een dergelijke wijziging in werking treedt;
- e.** elk voorbehoud gemaakt ingevolge artikel 48;
- f.** elke opzegging uit hoofde van de bepalingen van artikel 49;
- g.** elk ander besluit, kennisgeving of mededeling met betrekking tot dit Verdrag.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe naar behoren gemachtigd, dit Verdrag hebben ondertekend.

GEDAAN te Lanzarote, op 25 oktober 2007, in de Engelse en de Franse taal, zijnde beide teksten gelijkelijk authentiek, in een enkel exemplaar dat zal worden nedergelegd in het archief van de Raad van Europa. De Secretaris-Generaal van de Raad van Europa doet een gewaarmerkt afschrift toekomen aan iedere lidstaat van de Raad van Europa, aan de Staten die geen lid zijn van de Raad die hebben deelgenomen aan de opstelling van dit Verdrag, aan de Europese Gemeenschap en aan elke Staat die is uitgenodigd tot dit Verdrag toe te treden.